

- Тернопіль, 08 квіт. 2021 р., Тернопіль: ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. 66-71. <https://lib.iitta.gov.ua/724801/>.
3. Іванова, С. М., & Кільченко, А. В. (2023). Можливості реферативно-аналітичної бази даних Dimensions – інноваційного ресурсу для підтримки науковців. *Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Тернопіль, 06 квіт. 2023 р.* Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 236-240. <https://lib.iitta.gov.ua/735001>.
 4. Іванова, С. М., Кільченко, А. В., & Новицька, Т. Л. (2024). Розвиток цифрової компетентності науковців та викладачів університетів європейського простору. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* Вип. 215. 166-172. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-215-166-172>.
 5. Кільченко, А. В. (2020). Представлення українських наукових журналів галузі освіти і науки в міжнародній реферативній базі ERIH PLUS на платформі Dimensions. *Цифрова компетентність вчителя нової української школи: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару, м. Київ, 05 берез. 2020 р. К.: Національна академія педагогічних наук України.* 55-60. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/720364/>.
 6. Шиненко, М. А., Іванова, С. М., Новицька, Т. Л., & Кільченко, А. В. (2025). Методика використання реферативної бази ERIH PLUS для розвитку цифрової компетентності наукових і науково-педагогічних працівників: спецкурс / ред. С. М. Іванова. Київ: ІЦО НАПН України. 27. <http://lib.iitta.gov.ua>.

РЕФЛЕКСІЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ. Кравченко Ю. А.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, науковий співробітник відділу наукового інформаційно-аналітичного супроводу освіти, м. Київ, Україна

Ключові слова: цифрова компетентність педагога, рефлексія цифрової компетентності, етапи та методики рефлексії.

Цифрова компетентність педагога є ключовим компонентом у здійсненні освітньої діяльності. Вона охоплює декілька важливих складників: застосування педагогами цифрових технологій в освітньому процесі та для власного особистісного професійного розвитку; використання та створення навчального контенту, обмін цифровими ресурсами для потреб навчання; організація та управління використанням цифрових технологій в освітньому процесі; послуговування цифровими стратегіями для підтримки алгоритмів оцінювання; використання цифрових технологій для забезпечення індивідуалізації навчання; сприяння формуванню цифрової компетентності здобувачів освіти; реалізація цифрової безпеки (Толочко, 2021) [6]. Ці компоненти разом генерують підґрунтя ефективної роботи педагога в сучасному інформаційному світі.

До того ж, цифрова компетентність є багатофункціональною, належить до трансверсальних, здатних забезпечувати «трансфер навчання» через інтеграцію знань, навичок і метакогнітивних здібностей особистості задля вирішення ситуацій реального життя, та орієнтує на безперервне навчання (Толочко, 2021) [6].

До українських авторів, які у своїх працях розглядають питання розвитку цифрової компетентності, належать: І. Воротникова, О. Гриценчук, І. Іванюк, О. Кравчина, І. Малицька, М. Лещенко, С. Литвинова, Н. Морзе, О. Овчарук, О. Спірін та ін. Питання оцінювання професійної компетентності педагогів та здобувачів освіти в умовах цифрового середовища досліджено у працях Н. Басараби, В. Бикова, І. Ветрова, Г. Єльнікової, О. Пінчук, О. Соколюк, В. Лапінського, М. Ростоки та ін.

Наприклад, в праці О. Овчарук (2024) розкрито процес розвитку та кроки впровадження

інструменту самооцінювання цифрової компетентності вчителя з досвіду українських розробників за період 2020-2023 рр. [4]. Дослідниками проблем цифровізації та цифрової трансформації освітнього простору розроблено методичні рекомендації «Цифрова компетентність вчителя: інструмент самооцінювання та особливості використання», в яких з'ясовано організаційно-методичні засади використання інструментів самооцінювання цифрової компетентності педагога (Биков та ін., 2022) [1]. У цьому сенсі, на виконання наукового дослідження «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації освіти і педагогіки: вітчизняний і зарубіжний досвід» (2023–2025, наук. кер. М. Ростока) передбачено адаптивний інформаційний супровід деяких актуальних аспектів розвитку цифрової компетентності педагогів, зокрема акцентовано увагу на рефлексії цього процесу. Відповідно за результатами зазначеного наукового дослідження у довідковому бюлетені «Аналітичний вісник у сфері освіти і науки», підготовленому виконавцями зазначеного вище дослідження, систематизовано і узагальнено певні джерела та укладено реферативний огляд наукових праць, який містить кластери з інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти, педагогіки і психології та в якому окреслено підходи, шляхи та способи, умови формування та розвитку цифрової компетентності педагогів (Кравченко Ю. А., 2024) [2]. Також досліджено, що використання цифрової технології штучного інтелекту активізує педагога щодо організації індивідуалізованого навчання, підвищення доступності освіти, персоналізованого оброблення даних, ефективного оцінювання та звітування (автоматизований процес оцінювання завдань і випробувань) та тим самим уможливорює для педагогів розвиток цифрового складника їхньої професійної компетентності (Ростока, Кравченко, 2024) [5].

Відтак з'ясовано, що рефлексія розвитку цифрової компетентності педагога – це процес самостійного осмислення та аналізу власних знань, умінь і навичок у сфері використання цифрових технологій у навчанні (Морзе та ін., 2019) [3]. Мета рефлексії – усвідомити сильні сторони власних знань та навичок та виявити сфери, які потребують вдосконалення, а також знайти шляхи для подальшого професійного розвитку. Рефлексія розвитку цифрової компетентності педагога є важливим складником його професійного вдосконалення. За результатами аналізу наукових розвідок дослідників, виокремлено основні етапи рефлексії цифрової компетентності педагога, а саме:

- оцінювання поточного рівня компетентності (аналіз власних знань та навичок, визначення досягнень та недоліків);
- аналіз досвіду використання цифрових технологій (оцінка успішних і невдалих прикладів застосування цифрових інструментів у навчальному процесі);
- виявлення прогалин у власній цифровій компетентності для побудови індивідуальної програми її розвитку;
- планування професійного розвитку щодо підвищення рівня цифрової компетентності;
- окреслення цілей для подальшого вдосконалення цифрових навичок, пошук навчальних матеріалів та їх використання для безперервного професійного зростання, участь у тренінгах, семінарах та інших заходах;
- впровадження нових знань і навичок (застосування отриманих знань у практичній діяльності та аналізі результатів);
- розроблення та оцінювання стратегії цифрової трансформації закладу освіти, використання цифрових освітніх ресурсів для створення, критичного оцінювання, поширення особистих і колективних інноваційних педагогічних практик.

З'ясовано та виокремлено такі методики рефлексії та розвитку цифрової компетентності педагогів, як:

- SWOT-аналіз (визначення сильних (Strengths), слабких сторін (Weaknesses), можливостей (Opportunities) та загроз (Threats) у використанні цифрових технологій);
- «Цифрограм для вчителів» (розв'язання національного тесту на платформі «Дія. Цифрова освіта»);
- педагогічне е-портфоліо (збір та аналіз прикладів використання цифрових інструментів

- у навчанні, щоб оцінити свій прогрес та досягнення);
- анкетування здобувачів освіти та зворотний зв'язок (організація обговорень з колегами, щоб дізнатися їхню думку та отримати поради);
- комунікації у професійних спільнотах (долучення до онлайн-спільнот, де педагоги можуть обмінюватися досвідом, ідеями та ресурсами);
- тестування з оцінювання рівня сформованості та розвиненості цифрової компетентності;
- діагностичні карти компетентностей, які дають змогу систематично оцінювати знання та навички;
- щоденник рефлексії (запис своїх думок, вражень та аналізу щоденного використання цифрових інструментів);
- івент-діяльність (участь у тренінгах, вебінарах, курсах, навчання за допомогою платформ) тощо.

Висновки. Розглянувши етапи та методики рефлексії розвитку цифрової компетентності педагога, зауважимо, що рефлексія є важливим аспектом, який допомагає педагогам стати більш ефективними у використанні цифрових технологій, сприяє інтерактивному та різноманітному навчанню здобувачів освіти та підвищує у цілому якість освіти. Вважаємо за доцільне продовжувати дослідження актуальних аспектів розвитку цифрової компетентності педагога в умовах трансформаційних змін сьогоденної освіти.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. та ін. Цифрова компетентність вчителя: інструмент самооцінювання та особливості використання: методичні рекомендації. Київ : ІЦО НАПН України 2022. 57 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730497/> (дата звернення: 12.03.2025).
2. Кравченко Ю. А. Педагогічні пріоритети цифрової трансформації професійної освіти (рефер. огляд). *Аналітичний вісник у сфері освіти й науки*: довід. бюл. / наук. ред. М. Л. Ростока; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Вінниця : ТВОРИ, 2024. Вип. 19. С. 67–94. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/741672/> (дата звернення: 12.03.2025).
3. Морзе Н. та ін. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника (проект). *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. С. 1–53. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s39>.
4. Овчарук О. Етапи впровадження інструменту самооцінювання цифрової компетентності вчителя у контексті професійного розвитку. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. Вип. 70. С. 57–65. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2023-70-57-65>.
5. Ростока М., Кравченко Ю. Феномен штучного інтелекту в системі інформаційно аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти і педагогіки. 2024. *Науково-педагогічні студії*. Вип. 8. С. 283–300. DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2028-8-283-300>.
6. Толочко С. В. Цифрова компетентність педагогів в умовах цифровізації закладів освіти та дистанційного навчання. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 13(169). Р. 28–35. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/741496/> (дата звернення: 12.03.2025).

СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛЬНОГО БРЕНДУ ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ. Оксана Кравчина

Науковий співробітник, відділ компаративістики інформаційно-освітніх інновацій. Інститут цифровізації освіти НАПН України. Київ, Україна